

Zornica

Hagyományörző Együttes

A kezdet

Lili Zafirova-Búdy, koreográfus, az együttes művészeti vezetője

– Az ötlet nem is tőlem jött, hanem tőlük. Azzal jöttek, hogy igényük van erre. Így 50 fölött rájöttek, hogy a gyerekek már felnőttek, sok a szabad idő, és valami hiányzik az életükből. Azt mondták, nosztalgikusan szeretik a bolgár népzénet, de nem tudnak táncolni rá. Hát jó, mondtam egy dátumot: 2000. március 9., és egy helyszínt: Bolgár Kultúrház. Ha jönnek egypáran, kezdhetünk valamit. 15-en jöttek! És volt tanár és voltak tanítványok. Hát így kezdődött.

Azt hiszem, azért olyan egészséges ez a munka, mert semmi erőszakos nem volt benne. Erőltetés nélkül, nagy tervek nélkül, fokozatosan épült a csoport felfelé. Minden koreográfiai lépést átalakítok úgy, hogy ők meg tudják csinálni. Egy lépésre is csinálók koreográfiát, pl. a *Nesztinárki parázstánc*nál. Egyszerű, de – tartalma van a táncnak.

A táncos asszonyok

Lili Zafirova

– Azt mondták a „tanítványaim”, csináljunk egy Nesztinárki parázstáncot, annyira szépek a parázson táncoló nők! Soha eszembe nem jutott volna, hogy Nesztinárki parázstáncot koreografáljak, de akkor azt találtam ki, hogy csinálók egy tematikus táncot. És nagyon jó lett, ez talán a legsebb produkciónk!

Tánya Kupenova-Rónai (a Nesztinárki parázstánc)

– Ezt a szertartási táncot Bulgáriában májusban, Szent Konsztantin és Szent Elena ünnepén járták. Azt mondják a parázson táncolók, hogy Szent Konsztantin és Szent Elena ikonjától kapják meg az erőt és az energiát ahhoz, hogy rá tudjanak lépni a parázusra, és az nyújt nekik védelmet, hogy ne történjék semmi bajuk. És tényleg szép és tiszta marad a talpuk. Azt mondják, hogy akinek nagyon hideg a talpa, az született parázstáncoló, ha nem is tud róla. Jellemző a parázson táncolókra, hogy transzba esnek, és akkor mindenféle jóslatokat mondanak. Mindaz, ami elhangzik tánc közben, szent. Ha valaki nem teljesíti a jósoló parázstáncos tanácsát, a hiedelem szerint valami baja fog esni.

Lili Zafirova

– Az asszonyoknak semmi tánc tudásuk nem volt, így táncmemóriájuk sincs. Az elején azt hittem, ha egy próbán felépül valami, a következő próbán innen folytatom. Hát nem, újból kell kezdeni, és így ötször-tízszer, mire megmarad.

Látom rajtuk, mennyire fáradtak, amikor egy munkanap után próbára jönnek. De fél óra múlva, és főleg a végén, annyira fel vannak dobva, egészen megfiatalodnak. Attól, hogy együtt vannak, attól, hogy együtt táncolnak. A szólótánc, az egy dolog, de a csoportos táncolás, az egy terápia! Mindenki szeret próbára járni. Különben nem járnának ennyi éven keresztül.

Eliszaveta Nackina

– Engem nem kellett meggyőzni, hogy jöjjek a Zornicába táncolni, mert számomra nem idegen a bolgár néptánc. Itt nagyon jól érzem magamat. Van egy másik táncgyűttes, a Jantra, ők is hívtak, hogy menjek oda táncolni, de úgy döntöttem, hogy ha oda megyek, ott én leszek a legidősebb, itt meg én vagyok a legfiatalabb.

Petya Marinova

– Amikor még Bulgáriában éltem, nem kedveltem a néptáncokat. Itt, Magyarországon született ez a nagy szeretet a bolgár néptáncok iránt. Régen, Bulgáriában nem ébredtek bennem ilyen érzések. Lehet, hogy a nosztalgia az oka. Távolban kell lenni a hazától, hogy így kezdjen hatni ránk a népzene, a tánc, minden...

Petra Valeva-Németh

– Akárhová kerül az ember, előbb-utóbb találkozik honfitársaival. És ha valaki szereti a népzene és a néptáncot, keres hozzá társakat. Miniket a Bolgár Kultúrház hozott össze.

Kraszimira Gadzsokova

– Nagyon jól érezzük magunkat így együtt, és most már nemcsak saját örömeinkre táncolunk és énekelünk, hanem az a gondolat is „fűt” minket, hogy majd meg tudunk mutatni, át tu-

dunk adni valamit magunkból, valami bolgárt, és az szép lesz.

Dr. Sznecska Zdravkova

– Kiderül, hogy külföldön sokkal nagyobb bolgárok vagyunk, mint otthon, Bulgáriában.

Kraszimira Gadzsokova

– Ez pontosan így van. Bulgáriában nem verhetem a mellemet, hogy „én bolgár vagyok!”, bolondnak néznenek. Itt viszont büszkén mondhatom, igen, én bolgár vagyok, és most megmutatom, hogy a bolgároknak milyen szép dalaik, táncaik, hagyományaik vannak.

Lili Zafirova

– Ezek az asszonyok valamit magukkal hoznak a színpadra. Emocionálisan annyira szinten vannak, úgy tudnak mosolyogni, úgy tudják élvezni azt a táncot, átadni azt a dalt, hogy otthonossá válik az egész. Természetesen nem tökéletes a produkció, mert nincs meg a profizmus, de a közönség közel kerül azokhoz, akik a színpadon vannak, mert azt sugallják: amit én csinálok a színpadon, ha feljössz, te is meg tudod csinálni.

A két nem bolgár táncos asszony

Izsák Kata

– Én a nyolcvanas években kerültem először Bulgáriába, és akkor rögtön szerelem első látásra volt. Nagyon jó dolgok történtek ott velem, egy csomó szép élmény, rengeteg jó emberrel találkoztam. Becsöppentünk egy esküvőbe, ott énekeltek az asszonyok, tehát így kezdődött. A bolgár népdalokban az tetszik nekem, hogy

nagyon sok rétegük van – az archaikusoktól a modernebb hangzásúig –, és vannak tájegységek, ahol nagyon sajátos díszítési technikák vannak. Szerencsémre összehozott engem a jó sors ottani énekesekkel, akik megmutatták, hogyan csinálják.

Trojan Tünde

– A tánc nekem azt jelenti, hogy teljes egészében felszabadulok. A szabadság érzetet jelenti. Tehát amikor táncolok, mindent otthagytam. És egyszer csak ott van az a lépés, és fogjuk egymás kezét vagy énekelünk. Nagyon szeretem!

Petra Valeva-Németh

– Nemcsak a táncolás miatt járunk össze szerdánként. Az együttes számomra azért is nagyon fontos, mert pótolja a családot. Ez az egész olyan, mint egy miniklub, ahol anyanyelvünkön megbeszélhetjük, ami a hét folyamán történt velünk.

Kraszimira Gadzsokova

– Mi olyan, első generációs asszonyok vagyunk, akik – két-három kivétellel – nem Magyarországon születtünk, hanem ide jöttünk férjhez és itt alapítottunk családot. Magyarországon külföldiek vagyunk, Bulgáriában vendégek. Már-már ott is külföldiek. Így, távol az addigi otthontól, nagyon hasonlóak a gondjaink, a problémáink a magyar férjekkel, anyóssal-apóssal, a gyerekekkel, esetleg a kollégákkal. Biztosan a magyar asszonyoknak is ugyanilyen problémáik vannak, de nekünk nincs itt a rokonságunk, nincs kivel megosztani a gondokat, mert igazán csak az értheti meg, aki ugyanilyen cipőben jár. Így ez a társaság helyettesíti a rokonságot. Annál is inkább, mert nemcsak a tánc

kapcsolatban találkozunk. Bevontuk a családtagokat is, a férfiak és a gyerekek is ismerik egymást, és jól kijönnek egymással.

Lili Zafirova

– Az is közös siker, hogy megismertük egymás családját. Itt élünk már jó pár éve – 25, 35, 45 –, de eddig nem vagy alig ismertük egymást, csak azóta, amióta együtt vagyunk a Zornicában. Szoktunk együtt túrázni, bográcsolni, szilveszterezni is.

Két férj

Bűdy Géza

– Az együttesnek, azt mondanám, mi vagyunk a „mellékterméke”, mert nélküle ez a barátság köztünk nem jött volna létre. Mi így ismerkedtünk meg, az asszonyokon keresztül, és lévén hogy azonos helyzetben vagyunk, tehát bolgár feleségek – magyar férjek, amit átélünk, még mielőtt megismertünk volna, az is közös.

Nagyon értékelem és becsülöm minden egyes asszonyban, hogy jól érzik magukat együtt, de ezenkívül akarnak is valamit. Hetente egyszer időt szakítani arra, hogy összejöjjenek és próbáljanak, azért ez nagy dolog. Mellesleg nekem azért is jó, mert így

kicsit én is szabadabb vagyok. De azért mi tiszteljük ezt, elmegyünk, meghallgatjuk, megnézzük őket.

Szalai Lajos

– Mi nem vagyunk mindig jelen, a próbákon nem, az előadásokon „törvényszerűen”. Sokszor valakinek a házában jön össze az egész társaság, és akkor mi sokszor elmenekülünk a „tett helyszínéről” valami hűvösebb vagy melegebb sarokba, poharazgatunk és anekdotázunk, ami éppen eszünkbe jut. Már jó pár éve csináljuk ezt, és jó pár közös élményünk van. Korábban nem ismertük egymást, de amióta összejöttünk, azóta igazi barátság alakult ki közöttünk – köszönhetően a hölgyeknek.

A bolgár feleség mindenképpen azt a pluszt hozta, hogy – a mi családjunkban – mindkét fiú perfekt két anyanyelvű: magyar és bolgár. Ez már önmagában megfizethetetlen előny. Hogy jó asszony-e a bolgár asszony? Egy asszony, teljesen mindegy, hogy magyar vagy bolgár, vagy cseh, lengyel vagy amerikai, ha jó, akkor jó, ezen nincs mit magyarázni.

Lili Zafirova

– Nem könnyű a hagyományokat ápolni, amikor az ember messze van a gyökerektől. De ha nem egyedül van, hanem lelkes társakra talál, akiknek a hagyományok szintén nagyon fontosak, akkor nem nehéz. Ezek a kis civil csoportok rengeteg erőt adnak, amely átmegy a következő generációhoz, a gyerekeinkhez. Minden asszonymak, aki az együttesben táncol, két gyereke van, akik gyönyörűen beszélnek bolgárul, és szintén ismerik egymást. A gyerekeknek hagyni kell valamit magunk után. Meg kell ismertetni velük a hagyományokat. Az ünnepeket nem letudni kell, meg kell ünnepelni. Most megnézik a fellépéseket, látják, mit csinálnak az anyukák. A gyerekek utánozzák a szülőket, a jó példa sose árt. Adunk az életre egy batyut, amivel lehet vígan jönni-menni és jót tenni.

*A bolgár és a magyar
közszolgálati televízióban
elhangzott riportok
alapján összeállította:
Kraszimir Gadzsokova*

DONCSEV ANTONI | SÁRKÁNY